

Pervin Toptaş DEMİRCİ¹

**SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ENGELLİLERDE BEDEN EĞİTİMİ
ve SPOR DERSİNİ ETKİLEYEN SORUNLARA İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ²**

Özet

Bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin engellilerde beden eğitimi ve spor dersini etkileyen sorunlara ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlandı. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliŐtirilen anket uygulandı. Araştırma Kars il merkezinde görev yapan sınıfta engelli öğrenci bulunan 99 sınıf öğretmenlerinden oluŐturuldu. Elde edilen verilerin frekans, yüzde (%) dağılımı ve aritmetik ortalaması (X) kullanılarak genel durum ortaya konmaya çalışıldı. Veri toplama aracının geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmış; iç tutarlılık katsayısı 86 olarak hesaplanmıştır. Bulgulara göre; sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi ve spor dersinde kendilerini yeterli bulmalarına karşın bir takım eksiklerinin olduğu, araç-gereç ve fiziki koşulların bu dersi yapmaya uygun olmadığı, okul yönetiminin gerekli desteği sağlamakta yetersiz kaldığı, sınıf öğretmenliği programından kaynaklanan sorunların engellilerle ilgili eğitim ve öğretimi olumsuz etkilediği sonucuna varılabilir.

Anahtar Kelimeler: Engelliler, Beden eğitimi, sınıf öğretmeni, okul yönetimi

**INVESTIGATING CLASSROOM TEACHERS' OPINIONS ON the
PROBLEMS AFFECTING PHYSICAL EDUCATION and SPORT
LESSONS of DISABLED PEOPLE**

Abstract

Investigation of classroom teachers' views on problems affecting the physical education and sports lessons in people with disabilities was aimed in this study. A questionnaire developed by the researcher was used as a data collection tool. The research was consisted of 99 classroom teachers working in the city center of Kars

¹ Okt. Kafkas Üniversitesi, Beden EĞitimi ve Spor ABD., pervindemirci36@hotmail.com

² Sınıf ÖĞretmenlerinin Engellilerde Beden EĞitimi ve Spor Dersini Etkileyen Sorunlara İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi” tezinden türetilmiŐtir.

who had students with disabilities in their classrooms. The attempt to reveal the general situation was made by using the frequency, percentage (%) distribution and the arithmetic average (X) of the data obtained. The reliability and validity analyzes of the data collection tool were performed, and the internal consistency coefficient was calculated as 86. According to the findings, it can be concluded that classroom teachers had some deficiencies although they found themselves sufficient in physical education and sports lessons, that the equipments and physical conditions were not suitable for this lesson, that the school administration failed to satisfy to provide the necessary support, and that the problems arising from classroom teaching program adversely affected the education and training of the people with disabilities.

Keywords: People with Disabilities, Physical Education, Classroom Teacher, School Administration

GİRİŞ

Eğitimden beklenen bireylerin, gizil güçlerini ve yeteneklerini ortaya çıkararak en üst düzeyde geliştirilmesine yardım edebilmektir. Bireyleri bedensel, zihinsel, duygusal ve toplumsal yönleriyle bir bütün olarak yetiştirmek, modern eğitimin temel ilkelerindedir. Modern anlayışa uygun olarak eğitimdeki amacın gerçekleşmesi, bireyin zihinsel eğitimi yanında bedensel eğitimi ile mümkün olabilir. Beden eğitimi, genel eğitimin vazgeçilmez bir parçası (Aracı, 1998:14); işbirliğinin, uygun düzeyde rekabetin, kişisel ve sosyal sorumluluğun öğretildiği ideal bir alandır (Pettifor, 1999). Engelli çocuklar aktif ve sağlıklı bir yaşam biçimi için gerekli olan bilgi, beceri ve tutumları kendiliğinden geliştiremezler. Bu gelişim ancak öğrenme süreci içerisinde mümkün olabilmektedir. Bu nedenle öğrenme, çocukluk döneminde başlamalı ve okulların üzerine düşen görev ise, öğrenme ortamını hazırlamak, engelli öğrencilerin günlük bedensel etkinliği hayat boyu alışkanlık hâline getirmesini ve sağlıklı bir yaşam biçimi kazanmalarını sağlamaktır. Yöneticiler ve öğretmenler çocuklara bedensel etkinlik fırsatları sağlayabilmeli ve çocukların hayat boyu bedensel etkinliğe katılım isteğini geliştirmelidir (Education, 2006:1).

Özel eğitime muhtaç bireye yetersizliği, özrü, engeli; ne olursa olsun her yaşta ve cinsiyette temel hakkı olan eğitim hizmeti mutlak yapılmalıdır. Ülkeler özel eğitime ihtiyacı olan birey eğitimi için uygun eğitim programları hazırlamalıdır. Temel eğitim hizmetinde uygun eğitimi gerçekleştirirken eğitimde; bireysellik, kendi yaş grupları ile birlikte eğitim alma, özrünün erken fark edilmesi, özel hizmetin bireye ulaştırılması, süreklilik, işbirliği ve tek elden planlama ve yürütme ilkeleri esas alınmalıdır (Demirci ve Totaşdemirci, 2015). İlköğretim okullarındaki engelli çocuklar için düzenli beden eğitimi ve sporun faydaları yıllardır vurgulanmasına rağmen, pek çok sınıf öğretmeni beden eğitimi dersini etkili bir şekilde yürütecek güven, öğretim ve zaman eksikliği yüzünden bu dersten kaçınabilmektedir (Morgan ve Bourke, 2004). Bu nedenle; programlarda öngörülen hedefler doğrultusunda belirlenen konuların uygulanmasında temel görev sınıf öğretmenlerine düşmektedir. Kaliteli bir beden eğitimi dersi için etkili bir sınıf öğretmenine gereksinim duyulmaktadır. Dolayısıyla, öğretmenin beden eğitimi dersi ile ilgili bilgi, beceri ve tutumları engelli öğrencilerin öğreniminde oldukça önemlidir (Saydam, 2003:75).

Sağlığın yükseltilmesi ve korunmasında önemli ve etkin bir rol oynayan beden eğitimi dersi, engeli olan kişilerin kendilerini daha iyi, mutlu hissetmelerine ve vakitlerinin bir kısmını eğlenerek geçirmelerine yol açabilmektedir. Engeli olan çocukların beden eğitimi aktivitelerine katılımlarının sağlanması için öğretmenin, aile ve çevresinin katılımı kolaylaştırıcı davranışları ne kadar önemli ise, bu alanların ulaşılabilir olması da o kadar önemlidir. Burada okul idaresine, yerel yönetimlere ve devlete önemli sorumluluklar düşmektedir (Pivik, McComas and Laflamme, 2002:97-98). Beden eğitimi öğretiminde, yetersiz malzeme ve olanaklar ile öğretmenlere sağlanmayan mesleki gelişim fırsatları da hem beden eğitimi ve spor hem de okulun diğer bedensel etkinlik programlarını etkilemektedir. Birçok sınıf öğretmenin engellilere yönelik almış oldukları eğitimden kaynaklanan eksiklik, beden eğitimi ve spor öğretimine yönelik tutumlarını olumsuz etkilemektedir. Öğretmenlerin beden eğitimi programlarını yürütürken kontrolleri dışında olan ders saati, beden eğitimi tesisleri, profesyonel gelişimlerini sağlayacak parasal kaynak, malzeme alımı, idari saygı ve destek gibi pek çok faktör bulunmaktadır. Bilgi, deneyim ve çevresel şartlar sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi programlarında engelli öğrencilerin katılımlarını engelleyen nedenler arasında gösterilmektedir (Roth, 2005:152-153).

İlköğretimde öğrencilerin engel durumlarına göre, beden eğitimi ve spor derslerinin kısıtlı imkanlar ve fiziki şartlar dahilinde uygulanabilir olduğu ve programın engellilere yönelik bir programdan ziyade normal eğitim veren ilköğretim okulları beden eğitimi ve spor programlarında daha uygulanabilir olması, ilköğretimde beden eğitimi derslerinin branş öğretmenleri yerine sınıf öğretmenlerince verilmesi nedeniyle, beden eğitimi derslerine giren sınıf öğretmenlerin beden eğitimi ve spor dersi işleyişlerinde güçlüklerle karşılaşmalarına sebep olmaktadır. Dolayısıyla araştırma, öğretmenden, araç-gereç ve fiziki koşullardan, okul yönetiminden ve sınıf öğretmenliği programından kaynaklanan eksikliğin giderilmesine katkı sağlamak amacıyla planlanmıştır.

Yöntem

Çalışmaya gerekli izinler alındıktan sonra başlandı. Çalışmada sınıf öğretmenlerinin engellilerde beden eğitimi ve spor dersini etkileyen sorunlarına ilişkin öğretmen görüşlerine başvurulmuştur. Örneklem araştırmanın çalışma evrenini 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Kars il merkezindeki ilköğretimde görev yapan sınıf öğretmenleri ve 75.yıl zihinsel engelliler öğretmenleri olmak üzere 99 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin sınıflarında bulunan engelli öğrencilerin engel grubu Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Engelli öğrencilerin engel grupları

Engel Grupları	Engelli Öğrenci Sayısı	%
Görme Engelli	1	1
Konuşma Engelli	1	1
İşitme Engelli	3	3,0
Uyum Sorunu Olan	4	4
Bedensel Engelli ve Süreğen Hastalığı Olan	6	6,1
Zihinsel Engelli Olan	21	21,2
Birden çok Engeli Olan	30	30,3
Öğrenme Güçlüğü Olan	33	33,4
Toplam	99	100

Tablo: 1. incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin sınıflarında bulunan engelli öğrencilerin engel gruplarında dengeli bir dağılım olmadığı görülmektedir. Öğrencilerin özür guruplarına bakıldığında % 1,0'i görme engelli, % 3'ü işitme engelli, %1'i konuşma engelli, % 6,1'i bedensel engeli ve süregen hastalığı olan, % 4'ü uyum sorunu olan, % 33,4'ü öğrenme güçlüğü olan, % 21,2'si zihinsel engelli iken % 30,3'ü ise birden çok engeli sahip olduğu belirlenmiştir.

Veri Toplama Aracı

Engellilerde beden eğitimi ve spor dersini etkileyen sorunların incelenmesine ilişkin yaklaşımının benimsenmesi suretiyle, ilköğretimde bu dersin öğretimini yapan sınıf öğretmenlerinin görüş ve önerilerinin derinlemesine betimlenmesine ve programın incelenmesine çalışılmıştır. Anket, araştırmacı tarafından, anket hazırlama basamakları ve yöntemleri kullanılarak bu alanda öncelikle literatür taraması yapılmış, anket sorularının hazırlanması sırasında öncelikle benzeri konularda yapılan çalışmaların soru içerikleri ve sorunlar incelenerek önce taslak olarak hazırlanmıştır. Uzman görüşlerine başvurularak 37 maddeden oluşan anket maddelerinin birbirlerine benzerliği ya da yakınlığı tespit edilen 5 problemlili maddesi çıkartılmış ve gerekli düzeltmeler yapılarak 32 maddeye indirilerek ankete son şekli verilmiştir. Araştırma kapsamında veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından sınıf öğretmenlerinin özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin beden eğitimi ve spor ders programından ve kaynaştırma eğitiminden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşlerinin incelenmesi adlı anket hazırlanmıştır. Anket 32 sorulu 5'li Likert tipi derecelenmeli bir ankettir. Ağırlıklı aritmetik ortalamaların değerlendirme aralığı Tablo 2'de verilmiştir. Veri toplama aracının geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmış; iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha Katsayısı) $\alpha=0,86$ olarak hesaplanmıştır.

Tablo 2. Ağırlıklı aritmetik ortalamaların değerlendirme aralığı

Aralık	Seçenek	Aralığın Değeri	Değerlendirme
1.00-1.80 arası	Her Zaman	"Çok olumlu" puan aralığı	En üst düzey yeterlik
1.81-2.60 arası	Genellikle	"Olumlu" puan aralığı	Üst düzey yeterlik
2.61-3.40 arası	Bazen	"Orta" puan aralığı	Orta düzey yeterlik
3.41-4.20 arası	Nadiren	"Olumsuz" puan aralığı	Alt düzey yeterlik
4.21-5.00 arası	Hiçbir Zaman	"Çok olumsuz" puan aralığı	Yetersiz

Anketteki aritmetik ortalamalar Tablo 2'deki değerlendirme aralığı dikkate alınarak, ortalamanın hangi dilimde olduğuna bakılarak, anlamlandırılmış ve bulgular yorumlanmıştır.

Verilerin Analizi

Kars Rehberlik ve Araştırma Merkezinden (RAM) raporlu olarak hangi okulda kaç engelli öğrenci olduğuna dair bilgi ve belge alınarak anket uygulamasına başlanılmıştır. Araştırmada kullanılan araç, likert türü beşli dereceleme ölçeğidir. Dereceleme maddeleri, "her zaman", "genellikle", "bazen", "nadiren" ve "hiçbir zaman" seçeneklerinden oluşturulmuştur.

Yanıtlar “her zaman”dan “hiçbir zaman”a ve 1’den 5’e doğru sayısal değerler verilerek puanlanmıştır. Yapılan puanlamada yüksek puanlar olumsuz, düşük puanlar ise olumlu olarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme ölçeğinin puan aralığının hesaplanmasında en yüksek değer olan 5’ten, en düşük değer olan 1 çıkarılmış ve elde edilen 4 sayısı seçenek sayısı 5 olduğundan 5’e bölünmüştür. Bunun sonucunda .86 katsayısı bulunmuştur.

Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin engellilerde beden eğitimi ve spor dersinde öğretmen kaynaklı sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir? sorusuna cevap bulabilmek amacıyla öğretmenlere yöneltilen 16 ifadeye ilişkin aritmetik ortalama, frekans ve yüzde hesaplanarak Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. Öğretmen Kaynaklı Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Dağılımı

MADELER	ÖĞRETMENE İLİŞKİN MADDELER										
	Katılım Sıklığı										
	Aritmetik Ortalama ($\bar{X}$)	Her Zaman f	%	Genellikle F	%	Bazen f	%	Nadiren f	%	Hiçbir Zaman f	%
1. Beden eğitimi ve spor dersi öğretim programındaki gelişmeleri izlerim.	2,69	8	8,1	35	35,4	39	39,4	13	13,1	4	4,0
2. Performansımı geliştirebilmek için kurs ve seminerlere katılırım.	3,30	13	13,1	13	13,1	24	24,3	29	29,3	20	20,2
3. Öğrencilerle güven verici ilişkiler kurar onların sağlıklı ve dengeli birer kişilik geliştirmeleri konusunda sorumluluk duyarım.	1,59	55	55,6	34	34,3	7	7,1	1	1,0	2	2,0
4. Öğrencinin engel durumlarına göre ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda ilgili uzmanlarla işbirliği yaparım.	2,34	28	28,3	29	29,3	26	26,3	12	12,1	4	4,0
5. Engelli öğrencinin sportif etkinliklerle ilgili kişisel gelişimini ailesi ile paylaşıyorum.	2,08	33	33,3	35	35,4	23	23,2	6	6,1	2	2,0
6. Öğrencilerin temsil yeteneklerini, liderlik özelliklerini, iletişim, grupta çalışma, kendini yönetme, kendine güven, çabuk karar verebilme, kural koyabilme, motive olabilme becerilerini geliştiririm.	1,98	27	27,3	50	50,5	18	18,2	4	4,0	0	0
7. Engellilerle ilgili sınıf çalışmalarını, ders		19	19,2	42	42,4	25	25,3	10	10,1	3	3,0

programında ve ders planında öngörülen şekilde planlarım	2,35										
8. Beden eğitimi ve spor dersi ile ilgili uygun öğretim-öğrenme araç gereçlerini hazırlarım.	2,47	16	16,2	39	39,4	28	28,3	13	13,1	3	3,0
9. Engelli öğrenciler için yapabileceklerinin en iyisini yapmaya sevk edebilecek derecede sportif beklentiler oluştururum.	2,55	13	13,1	37	37,4	34	34,3	11	11,1	4	4,0
10. Beden eğitimi ve spor dersinde eğitsel oyunlara yeteri kadar yer veririm.	1,83	34	34,3	50	50,5	12	12,1	3	3,0	0	0
11. Engelli öğrencilere etkinlikler esnasında gerekli rehberliği yaparım	1,85	45	45,5	35	35,4	10	10,1	6	6,1	3	3,0
12. Engelli öğrencilerle ilgili olumsuz durumlar karşısında uygun önlemler alırım.	1,64	52	52,5	35	35,4	8	8,1	3	3,0	1	1,0
13. Beden eğitimi ve spor dersinde olabilecek yaralanma ve sakatlanmalara karşı tedbirler alacak yeterli bilgi ve donanıma sahibim	2,12	32	32,3	38	38,4	16	16,2	11	11,1	2	2,0
14. Beden eğitimi ve spor ders uygulamalarını, kazanımlara eriştirecek şekilde plan yapabilme yeterliğine sahibim	2,10	17	17,2	66	66,7	7	7,1	7	7,1	2	2,0
15. Beden eğitimi ve spor derslerinde hareketleri açık, anlaşılır basamaklamalara ayrılmış bir şekilde sunabilme yeterliğine sahibim.	2,04	28	28,3	46	46,5	19	19,2	5	5,1	1	1,0
16. Beden eğitimi ve spor derslerinde öğrencilerin hareketleri yaparken öğrenme eksikliklerini düzeltebilme yeterliğine sahibim.	2,00	27	27,3	53	53,5	12	12,1	6	6,1	1	1,0

Bulgulara göre; araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu beden eğitimi ve spor dersi öğretim programındaki gelişmeleri ($\bar{X}=2,69$) “orta düzey yeterlik” düzeyinde izlediğini ifade etmişlerdir. Bu durum öğretmenlerin ilköğretimde beden eğitimi ve spor dersi öğretim programındaki gelişimleri izlediğini ve ilköğretim beden eğitimi dersi öğretim programı”nın içerik, kapsam ve uygulamalarına vakıf olmalarının sağlanmasının önemli göstergelerindedir. İkinci maddede yer alan “Performansımı geliştirebilmek için kurs ve seminerlere katılıyorum” ifadesine verilen cevaplar “orta düzey yeterlik” ($\bar{X}=3,30$) olarak değerlendirilmektedir. “Öğrencilerle güven verici ilişkiler kurar onların sağlıklı ve dengeli birer kişilik geliştirmeleri

konusunda sorumluluk duyarım” ifadesini öğretmenlerin % 55,6’sı “her zaman”, % 34,3’ü “genellikle”, % 7,1’i “bazen”, %1,0’i “nadiren” ve % 2,0’si ise “hiçbir zaman” şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Bu ifadede “her zaman” ve “genellikle” şeklinde görüş belirten öğretmenlerin toplamı % 89,9’dır. Bu değerler, öğretmen görüşlerinin “en üst düzey yeterli” ($\bar{X}=1,59$) gösterdikleri, büyük bir çoğunlukla öğrencilerle güven verici ilişkiler kurarak onların sağlıklı ve dengeli birer kişilik geliştirmeleri konusunda sorumluluk duydukları ifade edilmektedir. “Öğrencinin engel durumlarına göre ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda ilgili uzmanlarla işbirliği yaparım” ifadesinde öğretmenlerin kendi algılarına göre “üst düzey yeterli” ($\bar{X}=2,34$) aralığında olduğu değerlendirilmektedir. Bulgulara göre; araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu, öğrencinin engel durumlarına göre ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda ilgili uzmanlarla işbirliği yaptığını ifade etmektedirler.

“Engelli öğrencinin sportif etkinliklerle ilgili kişisel gelişimini ailesi ile paylaşırım” ifadesin de öğretmenlerin “üst düzey yeterli” ($\bar{X}=2,08$) ortalamasının olumlu olduğunu göstermektedir. Bulgulara göre; öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu “üst düzey yeterli” ($\bar{X}=1,98$) düzeyinde öğrencilerin temsil yeteneklerini, liderlik özelliklerini, iletişim, grupla çalışma, kendini yönetme, kendine güven, çabuk karar verebilme, kural koyabilme, motive olabilme becerilerini geliştirdiklerini belirtmişlerdir. Bu durum öğretmenlerin bu konuda kendilerini yeterli gördüklerini göstermektedir. “Engellilerle ilgili sınıf çalışmalarını, ders programında ve ders planında öngörülen şekilde planlarım” maddesine bakıldığında, öğretmenlerin yaklaşık % 61,6’sı kendilerinin engellilerle ilgili sınıf çalışmalarını, ders programında ve ders planında öngörülen şekilde planladıkları gözlenirken, ancak % 3,0 gibi küçük bir grubun bu planlamayı yapmadıkları belirlendi. Öğretmenlerin algılarına göre, “üst düzey yeterli” ($\bar{X}=2,35$) ortalamasının olumlu olarak değerlendirildiği görülmektedir. Tablo 3’de yer alan “Beden eğitimi ve spor dersi ile ilgili uygun öğretim-öğrenme araç gereçlerini hazırlarım” ifadesinde öğretmenlerin çoğunluğunun “üst düzey yeterli” ($\bar{X}=2,47$) puan aralığında beden eğitimi ve spor dersi ile ilgili uygun öğretim-öğrenme araç gereçlerini hazırladıkları belirlenmiştir. “Engelli öğrenciler için yapabileceklerinin en iyisini yapmaya sevk edebilecek derecede sportif beklentiler oluştururum” ifadesinde öğretmenlerin küçümsenmeyecek bir kısmı “bazen” sportif beklentiler oluşturduklarını ifade etmişlerdir. Bu ifadeye verilen cevapların ($\bar{X}=2,55$) “olumlu” değerlendirme aralığına denk geldiğinden sınıf öğretmenlerin algılarına göre “üst düzey yeterli” ile değerlendirilmişlerdir

“Beden eğitimi ve spor dersinde eğitsel oyunlara yeteri kadar yer veririm” ifadesini öğretmenlerin % 84,8’i olumlu görüş belirtirken, “bazen” ve “nadiren” diye görüş bildiren öğretmenler ise ancak % 15,2 gibi düşük bir oranda kalmıştır. “Engelli öğrencilere etkinlikler esnasında gerekli rehberliği yaparım” ifadesinde öğretmenlerin % 80,8’i olumlu görüş bildirmişlerdir. Tablo 3’e göre “Engelli öğrencilerle ilgili olumsuz durumlar karşısında uygun önlemler alırım” ifadesinde öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu % 87,9’u engelli öğrencilerle ilgili olumsuz durumlar karşısında uygun önlemler aldıklarını belirtmişlerdir “Beden eğitimi ve spor dersinde olabilecek yaralanma ve sakatlanmalara karşı tedbirler alacak yeterli bilgi ve donanıma sahibim” ifadesinde öğretmen görüşlerinin ($\bar{X}=2,12$) “üst düzey yeterli” düzeyinde olumlu olarak değerlendirildiği görülmektedir. “Beden eğitimi ve spor ders uygulamalarını, kazanımlara eriştirecek şekilde plan yapabilme yeterliğine sahibim” ifadesine bakıldığında öğretmenlerin % 83,8 gibi çok büyük bir kısmı beden eğitimi ve spor ders uygulamalarını, kazanımlara eriştirecek şekilde plan yapabilme yeterliğine sahip olduğunu belirtmişlerdir. “Beden eğitimi ve spor derslerinde hareketleri açık, anlaşılır basamaklamalara ayrılmış bir

şekilde sunabilme yeterliğine sahibim” ifadesinde öğretmenlerin algılarına göre ($\bar{X}=2,04$) “üst düzey yeterlik” aralığında değerlendirilmişlerdir. “Beden eğitimi ve spor derslerinde öğrencilerin hareketleri yaparken öğrenme eksikliklerini düzeltebilme yeterliğine sahibim” ifadesinde “her zaman” ve “genellikle” şeklinde görüş bildiren öğretmenlerin toplamı % 80,8’dir.

Sınıf öğretmenlerinin engellilerde beden eğitimi ve spor dersinde araç-gereç ve fiziki koşullardan kaynaklanan sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir? sorusuna cevap bulabilmek amacıyla öğretmenlere yöneltilen 4 maddeye ilişkin aritmetik ortalama, frekans ve yüzde hesaplanarak tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4. Araç-Gereç ve Fiziki Koşullardan Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Dağılımı

MADELER	ARAÇ-GEREÇ VE FİZİKİ KOŞULLARA İLİŞKİN MADDELER											
	Katılım Sıklığı											
	Aritmetik Ortalama	Her Zaman	Genellikle		Bazen		Nadiren		Hiçbir Zaman			
($\bar{X}$)	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
17. Engellilerde beden eğitimi ve spor dersini sağlıklı yürütebilmek için spor salonu yeterlidir.	4,24	4	4,0	2	2,0	16	16,2	21	21,2	56	56,6	
18. Okulumuzda beden eğitimi ve spor dersini yapabilecek spor alanları, okul bahçeleri yeterlidir.	3,77	12	12,1	9	9,1	11	11,1	24	24,2	43	43,4	
19. Okulumuzda engellilerde beden eğitimi ve spor dersi ile ilgili alt yapı yeterlidir.	4,33	1	1,0	6	6,1	11	11,1	22	22,2	59	59,6	
20. Okulumuzda engelli öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersinde uygun öğretim- öğrenme, materyal, araç-gereçleri yeterlidir.	4,13	2	2,0	9	9,1	9	9,1	33	33,3	46	46,5	

Tablo 4’e göre “Engellilerde beden eğitimi ve spor dersini sağlıklı yürütebilmek için spor salonu yeterlidir” ifadesinde öğretmenler kendi algılarına göre spor salonlarının ($\bar{X}=4,24$) “yetersiz” değerlendirme aralığında olduğunu belirlemişlerdir. “Okulumuzda beden eğitimi ve spor dersini yapabilecek spor alanları, okul bahçeleri yeterlidir” ifadesinde verdikleri cevaplara göre dağılımlara bakıldığında öğretmen görüşlerinin büyük oranda ($\bar{X}=3,77$) “alt düzey yeterlik” aralığında değerlendirildiğini göstermektedir. “Okulumuzda engellilerde beden eğitimi ve spor dersi ile ilgili alt yapı yeterlidir” ifadesinde olumsuz düşünen öğretmenlerin toplamı yaklaşık % 81,8’dir. Öğretmenlerin algılarına göre, ($\bar{X}=4,33$) “yetersiz” değerlendirme aralığı ile değerlendirilmişlerdir. Tablo 4.’e göre “Okulumuzda engelli öğrencilerin beden eğitimi ve

spor dersinde uygun öğretme- öğrenme, materyal, araç-gereçleri yeterlidir” ifadesinde öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu ($\bar{x}=4,13$) düzeyinde okulumuzda engelli öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersinde uygun öğretme- öğrenme, materyal, araç-gereçlerinin “alt düzey yeterlik” aralığında olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Sınıf öğretmenlerinin engellilerde beden eğitimi ve spor dersinde okul yönetiminden kaynaklanan sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir? sorusuna cevap bulabilmek amacıyla öğretmenlere yöneltilen 8 maddeye ilişkin aritmetik ortalama, frekans ve yüzde hesaplanarak tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5. Okul Yönetiminden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Dağılımı

İFADELER	OKUL YÖNETİMİNE İLİŞKİN MADDELER											
	Katılım Sıklığı											
	Aritmetik Ortalama Her Zaman	Genellikle		Bazen		Nadiren		Hiçbir Zaman				
($\bar{x}$)	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
21. Okul yönetimi spor salonunu veya okul bahçesini beden eğitimi ve spor dersinde engelli öğrencilerinde kullanımına yönelik hazırlamıştır.	4,06	1	1,0	10	10,1	18	18,2	23	23,2	47	47,5	
22. Okul yönetimi okulda engelliler ile ilgili sportif etkinlikler düzenlemektedir.	4,27	1	1,0	8	8,1	10	10,1	24	24,2	56	56,6	
23. Okul yönetimi ders dışında da engelli öğrencilerin spor yapmasını sağlayacak tedbirleri alır.	4,12	2	2,0	6	6,1	15	15,2	31	31,3	45	45,4	
24. Okul yönetimi öğretmenlerin engelliler ile ilgili beden eğitimi ve spor dersinde başka dersleri yapmasını desteklemez.	2,97	20	20,2	17	17,2	20	20,2	27	27,2	15	15,2	
25. Okul yönetimi engelli öğrencilerin fiziksel aktivite ile ilgili sorunlarını çözebilmek için öğretmen ile işbirliği yapar.	2,64	20	20,2	31	31,4	23	23,2	14	14,1	11	11,1	
26. Okul yönetimi engelli öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine katılımı ile ilgili olarak ailelerle sürekli bilgi alışverişinde bulunur.	2,88	11	11,1	33	33,3	25	25,3	16	16,2	14	14,1	
27. Okul yönetiminin kaynaştırma eğitimine ilişkin tutumu olumludur.	1,89	40	40,4	41	41,4	9	9,1	6	6,1	3	3,0	

28. Okul yönetimi öğretmenlerin engellilerde beden eğitimi ve spor dersi ile ilgili hizmet içi eğitime katılımını destekler.	2,14	32	32,3	41	41,4	13	13,1	6	6,1	7	7,1

Tablo 5.'e göre "Okul yönetimi spor salonunu veya okul bahçesini beden eğitimi ve spor dersinde engelli öğrencilerinde kullanımına yönelik hazırlamıştır" ifadesinde öğretmenlerin % 70,7'i olumsuz görüş belirtirken, olumlu görüş belirtenlerin oranı ise ancak % 11,1'dir. "Okul yönetimi okulda engelliler ile ilgili sportif etkinlikler düzenlemektedir" ifadesinde öğretmenler ($\bar{X}=4,27$) puan aralığı ile "yetersiz" olarak değerlendirmişlerdir. "Okul yönetimi ders dışında da engelli öğrencilerin spor yapmasını sağlayacak tedbirleri alır" ifadesinde öğretmen görüşünün ortalamasının ($\bar{X}=4,12$) olumsuz değer aralığında ve "alt düzey yeterlik" olarak değerlendirildiği görülmektedir. Tablo 5.'e göre "Okul yönetimi öğretmenlerin engelliler ile ilgili beden eğitimi ve spor dersinde başka dersleri yapmasını desteklemez" ifadesinde öğretmenler okul yönetimini ($\bar{X}=2,97$) ortalaması ile "orta düzey yeterlik" ile değerlendirilmişlerdir.

"Okul yönetimi engelli öğrencilerin fiziksel aktivite ile ilgili sorunlarını çözebilmek için öğretmen ile işbirliği yapar" ifadesinde öğretmenlerin kendi algılarına göre, ($\bar{X}=2,64$) "orta düzey yeterlik" aralığında değerlendirildiği görülmektedir. "Okul yönetimi engelli öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine katılımı ile ilgili olarak ailelerle sürekli bilgi alışverişinde bulunur" ifadesinde "genellikle" ve "bazen" diyen öğretmenlerin toplamı ise % 58,6 gibi büyük bir çoğunluğu oluşturmaktadır. Bu ifadeye verilen cevapların ($\bar{X}=2,88$) "orta düzey yeterlik" aralığına denk geldiğinden sınıf öğretmenlerin algılarına göre okul yönetiminin ailelerle sürekli bilgi alışverişinde buldukları şeklinde yorumlanabilir. "Okul yönetiminin kaynaştırma eğitimine ilişkin tutumu olumludur" ifadesine baktığımızda öğretmenlerin % 81,8'i "her zaman" ve "genellikle" şeklinde görüş belirtirken "hiçbir zaman" diyenler ise ancak % 3,0 düzeyindedir. Bu değerlere göre; öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu okul yönetiminin kaynaştırma eğitimine ilişkin tutumunu ($\bar{X}=1,89$) "üst düzey yeterlik" olarak olumlu değerlendirmişlerdir. "Okul yönetimi öğretmenlerin engellilerde beden eğitimi ve spor dersi ile ilgili hizmet içi eğitime katılımını destekler" ifadesinde öğretmenlerin % 73,7'i olumlu görüş belirtirken, olumsuz düşünenlerin oranı sadece % 13,1'dir.

Sınıf öğretmenlerinin hizmet öncesi eğitiminde engellilerde beden eğitimi ve spor dersi ile ilgili sınıf öğretmenliği programından kaynaklanan sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir? sorusuna cevap bulabilmek amacıyla öğretmenlere yöneltilen 6 maddeye ilişkin aritmetik ortalama, frekans ve yüzde hesaplanarak Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Sınıf Öğretmenlerinin Hizmet Öncesi Eğitimlerinde Sınıf Öğretmenliği Programlarından Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

İFADELER	KATILIM SIKLIĞI											
	Aritmetik Ortalama Her Zaman			Genellikle		Bazen		Nadiren		Hiçbir Zaman		
	(x)	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
29. Mezun olduğunuz fakültenizde engellilerde beden eğitimi ve spor konusunda aldığınız dersler yeterlidir.	3,97	6	6,1	6	6,1	14	14,1	31	31,3	42	42,4	
30. Engelli öğrencilere beden eğitimi ve spor dersi veren sınıf öğretmenlerinin engelliler ile ilgili aldıkları eğitim yeterlidir.	3,81	6	6,1	6	6,1	21	21,2	33	33,3	33	33,3	
31. Sınıf öğretmenliği programı içerisinde engellilerde beden eğitimi ve spor konusuna daha fazla yer verilmelidir.	1,96	47	47,5	29	29,3	9	9,1	7	7,1	7	7,1	
32. Mezun olduğumuz fakültenizde engellilerde beden eğitimi ve spor dersi yeteri kadar önemsenmemektedir.	3,69	9	9,1	10	10,1	21	21,2	21	21,2	38	38,4	
33. Hizmet öncesinde engelliler ile ilgili aldığımız beden eğitimi ve spor dersi programının içeriği ders amaçlarıyla tutarlıdır.	3,40	6	6,1	17	17,2	28	28,3	27	27,2	21	21,2	
34. Hizmet öncesinde engelliler ile ilgili aldığımız haftalık beden eğitimi ve spor ders süresi yeterlidir.	3,68	8	8,1	9	9,1	20	20,2	31	31,3	31	31,3	

Tablo 6.'a göre "Mezun olduğunuz fakültenizde engellilerde beden eğitimi ve spor konusunda aldığımız dersler yeterlidir" ifadesinde araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu, ($\bar{X}=3,97$) "alt düzey yeterlik" aralığında değerlendirilerek, mezun oldukları fakültelerinde engellilerde beden eğitimi ve spor konusunda aldıkları dersleri yeterli bulmadıkları söylenebilir. "Engelli öğrencilere beden eğitimi ve spor dersi veren sınıf öğretmenlerinin engelliler ile ilgili aldıkları eğitim yeterlidir" ifadesinde öğretmenlerin "hiçbir zaman" ve "genellikle" şeklinde görüş belirten öğretmenlerin toplamı % 66,6'dır. Bu madde öğretmenlerin algılarına göre, ($\bar{X}=3,81$) "alt düzey yeterlik" aralığında değerlendirilmiş ve öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu engelli öğrencilere beden eğitimi ve spor dersi veren sınıf öğretmenlerinin engelliler ile ilgili aldıkları eğitimin yeterli olmadığı yönünde görüş

bildirmişlerdir. “Sınıf öğretmenliği programı içerisinde engellilerde beden eğitimi ve spor konusuna daha fazla yer verilmelidir” ifadesinde öğretmenlerin algılarına göre, ($\bar{X}=1,96$) “üst düzey yeterlik” aralığında değerlendirilmiş ve araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun sınıf öğretmenliği programı içerisinde engellilerde beden eğitimi ve spor konusuna daha fazla yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Tablo6’a göre “Mezun olduğumuz fakültemizde engellilerde beden eğitimi ve spor dersi yeteri kadar önemsenmemektedir” ifadesinde araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu, ($\bar{X}=3,69$) “alt düzey yeterlik” aralığında değerlendirilmiştir. “Hizmet öncesinde engelliler ile ilgili aldığımız beden eğitimi ve spor dersi programının içeriği ders amaçlarıyla tutarlıdır” ifadesinde öğretmenlerin yaklaşık yarısı ($\bar{X}=3,40$) “orta düzey yeterlik” aralığında değerlendirilerek olumlu görüş bildirirken, diğer yarısı ise olumsuz görüş belirtmişlerdir. “Hizmet öncesinde engelliler ile ilgili aldığımız haftalık beden eğitimi ve spor ders süresi yeterlidir” ifadesinde araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu, ($\bar{X}=3,68$) “alt düzey yeterlik” aralığında olduğu ve hizmet öncesinde engelliler ile ilgili aldıkları haftalık beden eğitimi ve spor ders süresinin yeterli olmadığı sonucuna varmışlardır.

Tartışma ve Sonuç

Öğretmen, eğitim sisteminin temel ögesidir ve yeteneği, bilgisi, donanımı ve eğitim için sağlanan olanaklar ölçüsünde görevini yerine getiren kişidir (Şirin ve Bozkurt, 2005). Dolayısıyla, beden eğitimi ve spor dersi de etkili bir öğretmene gereksinim duymaktadır. Yapılan çalışmada, Öğretmenlerin kurs ve seminerlere katılmadıkları, sportif beklentiler oluşturamadıkları sonucuna varıldı. Ancak, öğretmenlik, öğretimde uzmanlaşma isteyen bir meslektir. Bu meslekte yer alan bireylerin belli bir genel kültür birikimi, özel alan bilgileri ve öğretmenlik meslek yeterlikleri ile donatılmış olmaları gerekmektedir (Ünlü, Sünbül ve Aydos, 2008). Sınıf öğretmeninün üniversite veya hizmet içi eğitiminden kaynaklanan eksiklik de beden eğitimi ve spor öğretimine yönelik tutumları olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle, öğretmenlerin performansını geliştirebilmek için kurs ve seminerlere katılımları desteklenmelidir. Diğer taraftan, sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu engellilerde beden eğitimi ve spor ders programındaki gelişmeleri izlediği öğrencilerle güven verici ilişkiler kurdukları, ilgili uzmanlarla işbirliği yaptıkları öğrencileri geliştirdikleri, engelliler ile ilgili planlama yaptıkları sonucuna ulaşıldı.

Engelli bireyler bireysel farklılıkları nedeniyle özel olarak düzenlenmiş çevreye gereksinim duymaktadır. Dolayısıyla, her öğrencinin kendi gelişimi doğrultusunda ilerlemesine olanak verecek bir öğrenme ortamının, araç-gereçlerinin sağlanabilmesini gerekli görmektedir. Yapılan çalışmada sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi ve spor derslerinde araç-gereç hazırladıkları, eğitsel oyunlara yer verdikleri, rehberlik yaptıkları tespit edildi. Yeterlilik; bireylerin nasıl düşündükleri, nasıl hissettikleri, kendilerini nasıl motive ettikleri ve nasıl davrandıkları hakkında karar vermeleridir. Dolayısıyla, eğitimin etkili olabilmesi, amaçlarının en üst düzeyde gerçekleştirilebilmesi, temelde sistemi işletip uygulayacak olan öğretmenlerin yeterliğine bağlıdır. Yapılan çalışmada sınıf öğretmenleri beden eğitimi ve spor derslerinde öğrenciler hareketleri yaparken öğrenme eksikliklerini düzeltebilmek için yeterliğine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Kara'nın (2007) de yaptığı bir çalışmada sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi ve spor dersi öğretim programındaki gelişmeleri izlediğini ve bu konuda kendilerini daha yeterli buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Sanioğlu ve ark. (2008) ilköğretim okullarındaki özel eğitim sınıflarında görevli öğretmenlerin beden eğitimi ders programı ile ilgili görüşlerinin

değerlendirilmesi konulu bir araştırmada öğretmenlerin yarından fazlasının hizmet içi kurslara katılmadığı sonucuna varmıştır. Bu sonuçlar araştırma bulgularını desteklemektedir. Dolayısıyla beden eğitimi ve spor alanında öğretim kurumlarında ders vermekte olan öğretmenler beden eğitimi ve spor dersleri ile okul içi ve okul dışı etkinliklere ait eğilim, öğretim, yönetim ve yönlendirme görevlerini yerine getirebilecek bir özel kurs ve seminerlere katılımı gerekmektedir. Sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi dersine yönelik görüşlerinin değerlendirildiği bazı araştırmalarda (Pehlivan, Dönmez ve Yaşat 2005, Güven 2010) ise, sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi ve spor dersi işleniş açısından karşılaştıkları en büyük problemin araç-gereç ve malzeme sıkıntısı ile alan sıkıntısı olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuçlar bizim bulgularımızla örtüştüğü görülmektedir. Bu nedenle engelli çocuklar için uygun öğretme-öğrenme araç gereçlerinin hazırlanması esas amaç olmalı ve özel gereksinimi olan çocukların derse başlayabilmesi, dersi sürdürebilmesi ve tekrar derse katılma isteği uyandırılmasını sağlayacak araç-gereçlerin hazırlanması çocuğun ilgisinin artmasını sağlayacaktır. Ancak, Yıldız ve ark.'nın (2011) yaptıkları bir araştırma sonucuna göre; genel olarak beden eğitimi derslerinde zihinsel engelliler sınıf öğretmenlerinin kendilerini yeterli buldukları, sınıf öğretmenlerinin ise yeterli bulmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Beden eğitimi öğretiminde yetersiz malzeme ve olanaklar beden eğitimi ve spor ders etkinliklerini etkilerken, sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi öğretimine yönelik tutumlarını da olumsuz etkilemektedir. Beden eğitimi ve spor ders araç ve gereçlerinin çocukların hareket ve spor gereksinimini karşılayacak çeşitlilikte olması, ders araç ve gereçlerinin engel gruplarına ve bireysel özelliklere göre uyarlanması (yükseklik, büyüklük, ağırlık ve malzeme) gerekmektedir. Dolayısıyla, yaptığımız çalışmada öğretmenler engellilerde beden eğitimi ve spor dersi için spor salonlarının, spor alanlarının, okul bahçelerinin ve araç-gereçlerin yeterli olmadığı, alt yapıyı yeterli bulmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda, Pehlivan ve ark.'nın (2005) yaptıkları bir çalışmada, sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi ve spor dersini istedikleri biçimde yürütemediklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlere göre beden eğitimi ve spor dersini istedikleri biçimde yürütmelerini engelleyen faktörlerin başında “yeterli araç-gereç, saha ve malzeme eksikliğine” dayandırmaktadırlar. Bu bulgular bizim sonuçlarımızı destekler niteliktedir. Sonuç olarak sınıf öğretmenlerinin engellilerde beden eğitimi ve spor dersinde araç-gereç ve fiziki koşullardan kaynaklanan sorunların incelenmesine ilişkin bulgulara bakıldığında, öğretmenlerin tamamı araç-gereç ve fiziki koşulları “Yetersiz ve alt düzey yeterlik” aralığında değerlendirdiği belirlendi.

Okul yönetimi özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere karşı kabul edici ve destekleyici tutumlar sergilemelidir. Bu nedenle, okul yöneticilerinin, normal gelişim gösteren sağlıklı bireyler yanında mutlaka bireysel ve gelişim özellikleri ile yaşlılarından önemli derecede farklılık gösteren özel gereksinimi, diğer bir deyişle özel eğitime ihtiyacı olan engelli bireylerin desteklenmesi unutulmamalıdır (Kargın, 2004). Yaptığımız çalışmada okul yönetimi engelli öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersleri için okul bahçesini ve spor salonlarını hazırlamadıkları, sportif etkinlikler düzenlemedikleri, çocukların beden eğitimi ve spor dersi yerine başka derslere katılımını yeteri kadar desteklemedikleri, çocukların ders dışında spor yapacakları önlemleri almadıkları sonucuna varıldı. Diğer taraftan, engelli bireylerin spora olan gereksinimlerinin daha fazla olduğunu, fiziksel aktivitenin, engelli bireylerin hareket etmekten haz alma, eğlenme ve başarıma gereksinimlerinin karşılanmasında önemli bir araç olduğu ifade edilirken, okul yöneticilerinin fiziksel aktivite konusunda öğretmenlerle işbirliği yaptıkları, ailelerle bilgi alış-verişinde buldukları, kaynaştırma eğitimine olumlu baktıkları,

öğretmenlerin engelliler ile ilgili hizmet içi eğitime katılımını destekledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Beden eğitimi ve spor etkinliklerin uygulanmasında, okul yöneticilerinin sahip oldukları hayat, eğitim ve meslek felsefeleri önemli bir yer tutar. Bu felsefe yöneticilerin düşüncelerini oldukça etkiler. Bu sebeple bir kısım yönetici, sportif etkinliklere büyük destek verirken, imkan yaratıp uygulanmasını gerçekleştirirken, bir kısım yönetici ise; bu etkinlikleri zaman alıcı, kaynakları boşa harcayıcı, disiplini gevşetici faaliyetler olarak görmektedir (Akgül, Göral, Demirel, Üstün, 2012:18). Bu nedenle, ilköğretim okullarında farklı öğrencilerin eğitimini destekleyen ve değer veren yöneticiler, gerekli düzenlemeler yapıldığı takdirde engelli çocukların etkili bir şekilde engelsiz arkadaşları ile birlikte beden eğitimi ve spor dersine katılabileceklerine inanan ve bu yaklaşımın çocukların sosyal, fiziksel ve motor gereksinimini karşılayacağı fikrini destekleyen yöneticiler beden eğitimi ve spor derslerinin kalitesinin artmasında büyük rol oynarlar (Özer, 2011). Sonuç olarak, sınıf öğretmenlerinin engellilerde beden eğitimi ve spor dersinde okul yönetiminden kaynaklanan sorunlara ilişkin bulgulara bakıldığında, öğretmenlerin bir kısmı okul yönetimini “Yetersiz ve alt düzey yeterlik” aralığında değerlendirirken, bir kısmı ise “orta ve üst düzey yeterlik” olarak değerlendirdiği belirlenmiştir.

Yaptığımız çalışmada, sınıf öğretmenlerinin mezun oldukları fakültelerinde engellilerde beden eğitimi ve spor konusunda; aldıkları derslerin yeterli olmadığı ve yeterli bulmadıkları, lisans programı içerisinde daha fazla beden eğitimi ve spor dersine yer verilmediği, bu dersin yeteri kadar önemsenmediği, ders süresinin yeterli olmadığı tespit edilmiştir. Çevirim (2009) yaptığı çalışmada, öğretmenlerinin okullarına göre engelliler ile ilgili beden eğitimi ve spor dersi alma durumlarına bakıldığında, % 65,6’sı engellilerde beden eğitimi dersi için yeterli eğitim alamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Pehlivan ve ark.’nın (2005) yaptıkları bir başka çalışmada ise sınıf öğretmenlerinin % 48’i aldıkları beden eğitimi dersini yeterli bulmadıkları belirtmişlerdir. Bu sonuç bizim bulgularımızı desteklemektedir. Topkaya ve ark, (2004)’nın yaptıkları bir çalışmada sınıf öğretmenlerinin engellilerde beden eğitimi ve spor dersi ile ilgili yeterli eğitimi almadıklarını belirtmişlerdir. Sınıf öğretmenlerinin engellilerde beden eğitimi ve spor dersinde sınıf öğretmenliği programından kaynaklanan sorunlara ilişkin bulgulara bakıldığında, öğretmenlerin çoğunluğu sorunları “alt düzey yeterlik” aralığında değerlendirdiği belirlenmiştir.

Sonuç olarak, engellilerde beden eğitimi ve spor dersi ile ilgili olarak sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi ve spor derslerindeki genel durumları yeterli olmasına karşın bir takım eksikliklerin olduğu, araç-gereç ve fiziki koşulların bu dersi yapmaya uygun olmadığı, okul yönetiminin gerekli desteği sağlamakta zayıf kaldığı, sınıf öğretmenliği programından kaynaklanan sorunların engellilerle ilgili eğitim ve öğretimi olumsuz etkilediği sonucuna varılabilir. Dolayısıyla, dünyanın birçok ülkesinde, ilköğretim beden eğitimi ve spor derslerini işleme sorumluluğu tamamen sınıf öğretmenlerine bırakıldığına göre, beden eğitimi dersi de dâhil olmak üzere birçok alanda ders verme işlevini yürüten sınıf öğretmenlerinin sahip olması gereken önemli özelliklerin geliştirilebilmesi için belli bir genel kültür birikimi, özel alan bilgileri ve öğretmenlik meslek yeterlilikleri ile donatılmış olmaları gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- AKGÜL, Satı, GÖRAL, Mehmet, DEMİREL, Mehmet, ÜSTÜN, Ümit Doğan, (2012). İlköğretim Öğrencilerinin Okul İçi Ve Okullar Arası Sportif Etkinliklere Katılma Nedenlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Araştırılması, Dpujss Number 32, Vol. I, April.
- ARACI, Hikmet, (1998). Okullarda Beden Eğitimi, Yardımcı Ofset, Ankara.
- ÇEVİRİM, Hakan, (2009). Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Programdaki Yeri ve İşlenişinin Değerlendirilmesi. Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- DEMİRCİ, Nevzat, TOPTAŞ DEMİRCİ, Pervin, (2015). Özel Eğitime Gereksinim Duyan Öğrencilerin Oyun Ve Fiziki Etkinlikler Dersinde Elde Ettikleri Kazanımların İncelenmesi, İnönü Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2014, 1(1), 25-34.
- EDUCATION, Alberta, (2006). Daily Physical Activity: A Handbook for Grades 1-9 Schools. Alberta, Canada.
- GÜVEN, Özbay, YILDIZ, Özer, (2010). Sınıf Öğretmenlerinin İlköğretim I. Kademe Beden Eğitimi Dersinden Beklentileri, 9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (20-22 Mayıs 2010), Elazığ, s. 423-427.
- KARA, İbrahim, (2007). İlköğretimde Sınıf Öğretmenlerinin Beden Eğitimi Dersi Öğretimine İlişkin Yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- KARGIN, Tevhide, (2004). Kaynaştırma: Tanımı, Gelişimi ve İlkeleri Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 5 (2), 1-13.
- MORGAN, P ve Bourke, S. F, (2004). "I Know It's Important But I'd Rather Teach Something Else!": An Investigation into Generalist Teachers' Perceptions of Physical Education in the Primary School Curriculum. Paper Presented at the Australian Association for Research in Education Annual Conference, Melbourne, Australia.
- PEHLİVAN, Zekayi., Dönmez, B., Yaşat, H. (2005). Sınıf Öğretmenlerinin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Görüşleri. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. (X) 3:51-62.
- PETTİFOR, Bonnie, (1999). Physical Education Methods for Classroom Teachers, USA: Human Kinetics. Champaign, IL.
- PİVİK, Joan, MCCOMAS, Joan. & LAFLAMME, Marc, (2002) "Barriers and Facilitatorsto Inclusive Education Council for Exceptional Children", 69: 97-107.
- ÖZER, Dilara Sevimay, (2010). Engelliler İçin Beden Eğitimi Ve Spor. Nobel Yayın Dağıtım. Ankar
- ROTH, JAMES F, (2005). The Role of Teachers' Self-efficacy in Increasing Children's Physical Activity. Ph.D Thesis. Louisiana State University.

- SANIOĞLU, Ahmet, BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş, DUMAN, Savaş, SARI, Hakan, (2008). İlköğretim Okullarındaki Özel Eğitim Sınıflarında Görevli Öğretmenlerin Beden Eğitimi Ders Programı ile İlgili Görüşlerinin Değerlendirilmesi, S.Ü. BES Bilim Dergisi, Cilt 10, Sayı 2, 40–50.
- SAYDAM, Refik, (2003). İlköğretim Okulu I ve II. Devre Müzik Eğitiminde Eğitimci Sorunu. Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu, 30-31 Ekim, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- ŞİRİN, Erkan Faruk, Bozkurt, İ. (2005). İlköğretim Okullarında Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Beden Eğitimi Dersi İle İlgili Tutum Ve Uygulamaları. 4. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu. 10-11 Haziran. Bursa.
- TOPKAYA, İsmail, YÜRET, Edibe, SERBES, Şakir (2004). Eğitim Fakülteleri İlköğretim Bölümleri Sınıf Öğretmenliği Beden Eğitimi Dersleri Model Önerisi, XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya
- ÜNLÜ, Hüseyin, SÜNBÜL, Ali Murat, AYDOS, Latif, (2008). Beden Eğitimi Öğretmenleri Yeterlilik Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 9, Sayı 2, 23-33.
- YILDIZ, Özer, YILDIZ, Mehtap, ESKİ, Tolga, KUL, Murat, (2011). Öğretilebilir Zihin Engelliler Okullarındaki Beden Eğitimi Derslerinin Etkililiğini Değerlendirmesi, I. Uluslararası Katılımlı Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Kongresi, Konya, s.147.